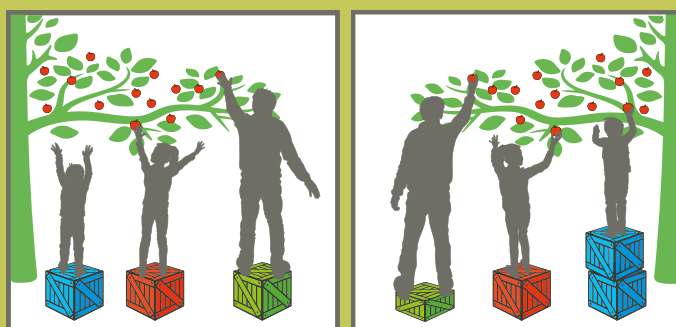

PROPORTIONEEL UNIVERSALISME IN DE PRAKTIJK

ELK GEZIN TELT

Kind & Gezin

Deze tekst is een aanzet, om de discussie rond proportioneel universalisme verder en breder te voeren en te verrijken met inspirerende praktijken en voorbeelden.

We stellen prijs op jouw feedback, bedenkingen en aanvullingen.

Al jouw reflecties na het lezen van deze tekst zijn welkom bij info@expoo.be.

PROPORTIONEEL UNIVERSALISME IN DE PRAKTIJK

Een aanzet.

Deze tekst kwam tot stand in samenwerking tussen Kind en Gezin en Prof. Dr. Michel Vandenbroeck, Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek, Universiteit Gent; Prof. Dr. Sara Willems, Vakgroep Huisartsgeneeskunde en Eerstelijnsgezondheidszorg, Universiteit Gent; Lieve De Bosscher, voormalig coördinator De Sloep, Gent; Samira Castermans, coördinator De Sloep, Gent; Katrien Willaert, coördinator Inloopteam Brugse Poort, Gent; Els De Vos, Lokaal Welzijnsbeleid/Huis van het Kind Gent, Gent; Koen Geirnaert, coördinator Lokaal Sociaal Beleid OCMW Eeklo

Wat is de bedoeling van deze tekst ?

Proportioneel universalisme is een basisprincipe waarbij dienstverlening wordt uitgebouwd voor iedereen en die aansluit bij iedereen. Het principe maakt zowel internationaal als in Vlaanderen opgang in diverse domeinen, zoals gezondheidszorg, onderwijs, armoedebestrijding. Ook binnen het domein van de dienstverlening aan gezinnen met (jonge) kinderen en de lokale netwerken die er voor instaan vormt het een basisprincipe. Proportioneel universalisme wordt dan wel als concept omschreven, de operationalisering staat nog in de kinderschoenen. Het zorgt voor discussie en daagt uit om de dienstverlening of acties vanuit die benadering vorm te geven. Deze tekst wil een eerste aanzet zijn om het principe in de praktijk te brengen en de discussie hierrond te voeden. Proportioneel universalisme in de praktijk brengen is een work in progress, dat uitnodigt tot voortdurende kritische reflectie.

Hoe is de tekst tot stand gekomen ?

Deze tekst is tot stand gekomen vanuit de praktijk. In een eerste stap werd het gesprek aangegaan in een werkgroep aan de hand van een insteek en enkele richtvragen. Aan deze werkgroep namen Prof. Dr. Michel Vandenbroeck, Prof. Dr. Sara Willems, de coördinatoren van lokale werkingen (Eeklo, Gent) en beleid (Kind en Gezin) deel. De centrale focus lag op hoe je proportioneel universalisme in de praktijk brengt; welke praktijken die vandaag al gehanteerd worden daar aan bijdragen en welke wenselijk of nodig zijn.

In een tweede stap werd de insteek uit de werkgroep geordend. Omdat dit proces parallel loopt met de uitwerking van een referentiekader voor buurtgerichte netwerken hanteren we dezelfde ordening (in opmaak - april 2018). Op die manier kan de tekst rond proportioneel universalisme gezien worden als een aanvulling op het referentiekader "buurtgerichte netwerken". In dit referentiekader wordt proportioneel universalisme eveneens als kernprincipe naar voor geschoven

In een derde stap werden de resultaten op verschillende fora voorgelegd voor discussie en aanvulling. Het ging om de Inspiratiedag "Zij aan Zij" te Turnhout, de reflectiegroep EXPOO en de inspiratiedag "Huizen van Kind". De tekst is hiervan de uiteindelijke neerslag en weerspiegelt de wijze waarop proportioneel universalisme vandaag vorm krijgt in lokale netwerken die zich richten op gezinnen met (jonge) kinderen en aanstaande ouders

Wat is proportioneel universalisme ?

De notie “proportioneel universalisme” **werd ontleend aan de strategische aanpak van gezondheids-ongelijkheid**, zoals die door Marmot in “Fair Society, Healthy lives” (2010) naar voor wordt geschoven. Het werd ontwikkeld op basis van praktijkonderzoek in het werkveld naar datgene waar mensen het meest baat hebben, wat werkt en waarom. Proportioneel universalisme vormt op die manier een basisprincipe waarbij op populatieniveau een dienstverlening wordt uitgebouwd voor iedereen, die varieert in schaal en intensiteit. Hierdoor verminderen gezondheids- en welzijnsongelijkheden, die het gevolg zijn van sociale ongelijkheden. Een proportioneel universele dienstverlening steunt op een mensen- en kinderrechtenperspectief en vertrekt van de diversiteit in de samenleving en de verscheidenheid aan noden.

Het **uitgangspunt** is, dat de gezondheid en het welzijn van mensen afneemt naarmate hun sociaal-economische positie daalt. Immers, de mogelijkheden waarover mensen beschikken om te doen en te zijn wat zijzelf waardevol vinden wordt sterk bepaald door diverse sociale en economische condities en de omgeving waarin zij leven. Daarom vereist deze benadering acties en samenwerking over diverse domeinen, die zowel bijdragen tot de mogelijkheden van mensen om te doen en te zijn wat zijzelf waardevol vinden als voor iedereen de kansen scheppen op een eigen invulling van een menswaardig bestaan. Het gaat hierbij om essentiële diensten zoals wonen, werk, onderwijs, gezondheidszorg, ruimtelijke ordening, vrije tijd... De in samenwerking ontwikkelde acties richten zich op verschillende niveaus: individu, familie, gemeenschap, populatie en beleid.

Proportioneel universalisme valt zo op te vatten als een manier om de verdeling en inzet van middelen vorm te geven **vanuit een sociale rechtvaardigheidsbenadering** binnen een brede strategische benadering van gezondheids- en welzijnsongelijkheid. Hierbij worden een aantal doelstellingen of beleidslijnen geformuleerd die voor elke burger (en dus maatschappelijk) waardevol kunnen zijn. In het formuleren en realiseren van die doelstellingen is de participatie van individuen en lokale gemeenschappen wezenlijk. Dit houdt in dat proportioneel universalisme maar kan gerealiseerd worden wanneer de verschillende beleidsniveaus en domeinen, middenveld, lokale netwerken en gemeenschappen en burgers vertrekken vanuit een **gedeeld doelstellingkader en een gedeelde visie**. Van daaruit ontwikkelen ze in samenwerking acties om de sociale ongelijkheden aan te pakken, die aan de basis liggen van gezondheids- en welzijnsongelijkheid.

Waarom kiezen voor een proportioneel universele benadering ?

Om gezondheids- en welzijnsongelijkheid aan te pakken kunnen verschillende uitgangspunten gekozen worden. Er kan gekozen worden voor een beleid met enkel interventies gericht op specifieke doelgroepen of specifieke vaak kansarme buurten. Deze benadering kunnen we zien als categoriale benaderingen, bijvoorbeeld enkel gericht op gezinnen met een migratiegeschiedenis. We kunnen ze ook zien als territoriale benaderingen, bijvoorbeeld enkel gericht op de meest achtergestelde buurten.

Louter territoriale en/of doelgroepgerichte (categoriale) benaderingen kunnen dan wel positieve gezondheids- of welzijnseffecten hebben voor een bepaalde groep, ze hebben ook een segregierend effect. Ze stigmatiseren en ontzeggen de toegang aan mensen die misschien wel nood hebben maar (net) niet aan de doelgroepomschrijving beantwoorden of (net) niet in het omschreven gebied wonen. Daarnaast blijken diensten die zich enkel op de armsten richten, vaak ook “arme” dienstverlening te leveren. Deze benadering zet ook druk op de solidariteit tussen de bevolking, wat een belangrijke voorwaarde is om publieke voorzieningen te blijven financieren en steunen. Tenslotte zal deze benadering zelden tot structurele veranderingen leiden omdat zij zich slechts tot een deel van de bevolking richt en andere organisaties en dienstverleners niet uitdaagt tot verandering op vlak van toegankelijkheid.

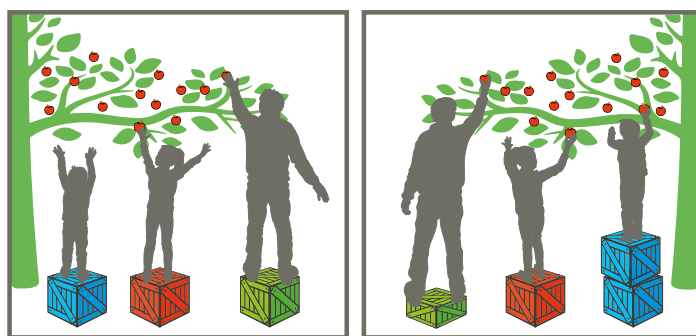

PROPORTIONEEL UNIVERSALISME : EEN AANZET

Tegenover een louter categoriale of territoriale benadering kan gekozen worden voor een beleid dat zich richt op de gehele bevolking. Deze kunnen we zien als **universele benadering**. Deze benadering vertrekt vooral recentelijk vanuit een streven naar de realisatie van sociale rechten, zoals onderwijs, gezondheid, werk, wonen,... Dit gebeurt vanuit de overtuiging dat het realiseren van sociale rechten bijdraagt tot de participatie van mensen aan de samenleving. Het feit dat mensen ten volle kunnen participeren leidt tot gezondheids- en welzijns winst. Het biedt de basis voor de uitbouw van algemeen beschikbare, toegankelijke en kwaliteitsvolle basisvoorzieningen. Het zijn voorziening voor iedereen zoals onderwijs, gezondheidszorg, gezinsondersteuning, maatschappelijke dienstverlening,...

Dienstverlening opzetten vanuit een universele benadering met het oog op het realiseren van sociale rechten biedt evenwel geen garanties dat deze beantwoordt aan de diversiteit aan noden waarmee en condities waarin mensen leven. Vaak gaat men er in een universele benadering verkeerdelijk van uit dat gelijke dienstverlening voor iedereen, ook een gelijke impact heeft.

Daarenboven ligt één van die vaak beschreven uitdagingen van een universele benadering in het Mattheuseffect. Hierbij halen hogere inkomensgroepen relatief gezien meer voordeel uit sociale voorzieningen dan lagere inkomensgroepen.

ELK GEZIN TELT

Een **proportionele benadering binnen een universeel opzet** houdt in dat men in wat men doet varieert in intensiteit en schaal in functie van noden. Zo kan dit effect gecounterd worden en wordt de diversiteit aan noden wel in rekening gebracht. Dat zorgt er voor dat alle kinderen en gezinnen toegang hebben en ten volle gebruik kunnen maken en genieten van basisvoorzieningen. De proportionaliteit doet recht aan het verschil en is inclusief. Voorbeelden hiervan zijn de mogelijkheid om binnen de universele dienstverlening van Kind en Gezin meer huisbezoeken en contacten in te zetten indien gezinnen specifieke noden hebben, om binnen de universele dienstverlening van de Huizen van het Kind een mix tussen individuele en collectieve ondersteuningsvormen te organiseren, om binnen de universele dienstverlening van kinderopvang ondersteuning te bieden aan gezinnen met specifieke noden zoals sterk inzetten op de sociale functie van de kinderopvang en de Trap-3 plaatsen ...

Proportioneel universalisme in de praktijk

Een proportioneel universele dienstverlening of een dienstverlening die voor iedereen betekenisvol is realiseren vergt een brede samenwerking. Op welke manier vanuit die brede samenwerking een dienstverlening voor iedereen, die varieert in schaal en intensiteit, vorm kan krijgen wordt hierna belicht. Het vertrekpunt voor de eerste aanzet rond proportioneel universalisme zijn de praktijken die vandaag al bestaan.

Zoals aangegeven gebruiken we voor deze eerste aanzet hetzelfde ordeningskader als voor het referentiekader "buurtgerichte netwerken". Uit diverse onderzoeken blijkt immers dat voor werkzame netwerken een aantal organisatorische componenten van belang zijn. Zij vormen de onontbeerlijke bouwstenen. Het gaat hierbij om:

- de gehanteerde visie,
- een kwaliteitsvolle dienstverlening,
- een voortdurende ontwikkeling van professionele en vrijwillige medewerkers,
- een transparante, laagdrempelige communicatie en informatiedeling,
- sterk en gedeeld leiderschap,
- voldoende tijd voor het samenwerkingsproces,
- voldoende en gerichte inzet van financiële middelen,
- monitoring en evaluatie.

Voor de invulling van deze bouwstenen zetten netwerken verschillende strategieën, methodieken en benaderingen in. Vertrekken van een proportioneel universele benadering vertaalt zich in de verschillende bouwstenen van het netwerk. Het is daarbij een van de basisprincipes, naast tal van andere basisprincipes uit het referentiekader 'buurtgerichte netwerken', die het fundament vormen voor werkzame netwerken. In de tekst worden de verschillende bouwstenen omschreven. Waar mogelijk illustreren voorbeelden hoe proportioneel universalisme geconcretiseerd wordt.

In de volgende tekst wordt telkens een bouwsteen belicht. Na de omschrijving van de bouwsteen volgt een rooster met in de linker kolom gehanteerde praktijken en in de rechterkolom eventuele toelichtende tekst, uitspraken en concrete voorbeelden.

PROPORTIONEEL UNIVERSALISME : EEN AANZET

Visie

Een gedeelde visie bij de verschillende actoren binnen een netwerk is de fundamentele drijfveer in het realiseren van kwaliteitsvolle dienstverlening voor kinderen en gezinnen. Het is de gedeelde visie die echte verandering kan realiseren voor kinderen en gezinnen ondanks de verschillen tussen actoren (sectorspecifieke kijk, cultuur, historiek, ...).

VISIE	
Gehanteerde praktijk	Toelichtende tekst, uitspraken en concrete voorbeelden
Netwerken die proportioneel universeel werken, kiezen voor sociale rechtvaardigheid en vertrekken van mensen- en kinderrechten. Wat ze doen is echt universeel toegankelijk en hun doelstellingen maken ze universeel uitvoerbaar. Ze werken inclusief en doen recht aan verschil. Ze leggen actief linken en verbindingen tussen school, welzijn, wonen, werk, cultuur, vrije tijd... Partners in het netwerk schrijven zich in op deze principes en passen ze ook toe binnen de eigen organisatie. Ze streven naar een geïntegreerde werking	Je kan als losse identiteit niet echt zeggen: wij werken proportioneel universalistisch, maar wel: we schrijven ons mee in dat principe binnen een netwerk, zoals Huizen van het Kind. Door binnen een netwerk echt samen te werken kan je de visie van het proportioneel universeel werken in de praktijk brengen voor alle gezinnen. Als je vaststelt dat er grote verschillen zijn in noden van gezinnen is hetzelfde doen voor iedereen onrechtvaardig.

Kwaliteitsvolle dienstverlening

Netwerken, zoals een Huis van het Kind of een buurtgericht netwerk, stellen als basisvoorziening kinderen en hun gezinnen centraal en bekijken telkens kritisch de bereikbaarheid, beschikbaarheid, betaalbaarheid, bruikbaarheid en begrijpbaarheid van het aanbod voor diverse kinderen en gezinnen in de wijk.

KWALITEITSVOLLE DIENSTVERLENING	
Gehanteerde praktijk	Toelichtende tekst, uitspraken en concrete voorbeelden
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, betreft ouders bij het in kaart brengen van noden, de keuzes die gemaakt worden, de uitbouw en realisatie van het aanbod.	Het Huis van het Kind te Eeklo vormt een grote kapstok, waaronder kinderarmoedebestrijding valt. Het Wijkcentrum De Kring, een vereniging waar armen het woord nemen, waakt erover dat als iets uitgewerkt wordt, steeds nagegaan wordt hoe de meest kwetsbaren bereikt kunnen worden. Als er problemen of vragen zijn, dan bevraagt het Wijkcentrum zijn achterban. "Ouders voor Ouders" is een werkgroep die nadenkt over acties. Zij toetsen.
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, varieert waar nodig en wenselijk in wat het doet en inzet op het vlak van intensiteit en specificiteit in functie van de noden die zich stellen.	Bij het ontwikkelen van een plan als netwerk kan je de verschillende kwetsbare groepen omschrijven - wie zijn de kwetsbare groepen in onze buurt; wat is er nodig - zonder te stereotyperen; wie dreigt er tussenuit te vallen. Sommige groepen lijken dan een eigen of specifieke benadering te vragen - maar dat vraagt steeds dat we nadenken of dit moet en of het niet universeel kan. <i>In Oxford werd een gezondheidscentrum opgezet voor daklozen. De artsen kenden de problematiek van daklozen heel erg goed. Ondanks het feit dat dit op dat moment goede zorg was, werd hen ook onrecht aangedaan. De daklozen bleven op die manier uitgesloten uit de reguliere gezondheidszorg.</i> <i>De manier waarop De Sloep in haar prenataal steunpunt maatschappelijk kwetsbare zwangeren samen met de regioteamleden van Kind en Gezin en andere partners begeleidt is niet enkel intenser, maar ook specifiek, omdat er een aantal elementen op tafel moeten worden gelegd die daar niet liggen bij een modale situatie (bv papieren, huisvesting, toegang reguliere gezondheidszorg...)</i>

Vervolg zie pagina 9

PROPORTIONEEL UNIVERSALISME : EEN AANZET

KWALITEITSVOLLE DIENSTVERLENING (vervolg)

Gehanteerde praktijk	Toelichtende tekst, uitspraken en concrete voorbeelden
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, varieert waar nodig en wenselijk in wat het doet en inzet op het vlak van intensiteit en specificiteit in functie van de noden die zich stellen.	Kwetsbare groepen verhouden zich wel met bepaalde problematieken, die zich op verschillende levensdomeinen situeren - huisvesting, inkomen, relatie met kleuteronderwijs, toegang tot gezondheidszorg. Het is belangrijk om deze problematieken te onderkennen en te identificeren - zij spelen in meer of mindere mate doorheen de bevolking vaak in relatie tot hun sociaal economische positie. Ook fluctueren de behoeften in 'groepen'. Het gaat er om mensen de kans geven te evolueren. Als huisvesting in hun leven verbetert en ze verwerven een beter inkomen, dan kan het zijn dat ze in de voorschoolse periode nog veel ondersteuning nodig hebben, maar dat wil niet automatisch zeggen dat ze nog heel intense begeleiding voor kleuterparticipatie nodig hebben. De problematiek identificeren is prima, maar stellen dat mensen die aan die en die criteria beantwoorden zo'n aanbod nodig hebben is niet goed. <i>De Sloep werkt heel doelgroepspecifiek. Door in zo'n netwerk te zitten worden wij constant uitgedaagd of we niet teveel aan het doen zijn voor dezelfde doelgroep. We willen geen gezinnen bijhouden. De valkuil bestaat dat bijvoorbeeld in dat als er een gezin voor jou zit dat op zoek is naar werk, dat je die dan sowieso naar je eigen werkproject toeleidt. Maar dat kan niet de bedoeling zijn. De vraag die zich opwerpt is : "Wat is het gezin haar recht, en is dat ontsluitbaar?". Kan het gezin verbonden worden met anderen, bijvoorbeeld een opleiding bij de VDAB. Indien dat niet het geval is, dan kan het eigen werkproject een eerste oplossing bieden. Maar dat blijft een tussenoplossing.</i>
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, doet recht aan verschil.	Recht doen aan verschil betekent actief zoeken naar drempels en uitsluitings- of 'selectie'mechanismen en op zoek gaan naar hoe deze weggewerkt kunnen worden. Het gaat ook om een inclusief denken en handelen waarvan iedereen wezenlijk deel uitmaakt; een taalbeleid met oog voor thuistalen en de fysieke toegankelijkheid van het aanbod.

Vervolg zie pagina 10

PROPORTIONEEL UNIVERSALISME : EEN AANZET

KWALITEITSVOLLE DIENSTVERLENING (vervolg 2)

Gehanteerde praktijk	Toelichtende tekst, uitspraken en concrete voorbeelden
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, vertrekt van een niet te voorgestructureerde benadering en houdt haar aanbod open.	Het gaat niet enkel over de specificiteit van de actie, ook de intensiteit kan verschillen. Soms volstaat het om te gaan voor een universele aanpak, maar waarbij je de intensiteit aanpast. <i>Bij de populatie screening op baarmoederhalskanker krijgen vrouwen die zich niet laten screenen de standaardbrief opnieuw. Nu loopt een proefproject in drie gebieden waarbij deze vrouwen een tweede brief krijgen van hun huisarts. Die brief is wat herschreven en het werkt. We houden de actie dus constant maar de intensiteit verhoogt.</i> De antwoorden die een Huis van het Kind biedt of kan bieden moeten niet te voorgestructureerd zijn, met andere woorden vooraf bepaald zijn. Zo kan je de vraag stellen of de voorstructurering in het aanbod van het Huis van het Kind inzake groepswork voor kansarme gezinnen wel het enige en unieke antwoord zijn, als het om gezinsondersteuning gaat. Het lijkt wel alsof arme mensen meer geholpen zijn met groepswork dat rijke mensen. Er is natuurlijk wel een consensus over het feit dat er collectieve methodieken zijn die werken bij mensen die in de marge van de samenleving leven. Maar we moeten ook weten dat mensen in armoede, net zoals middenklasse gezinnen gebaat zijn met momenten of activiteiten waar een sociale mix is. Op ontmoetingsplaatsen, zoals Baboes, werken mensen iedere dag hard om ervoor te zorgen dat die mix er is. Het is belangrijk om dat ook als waardevol naar voor te kunnen schuiven en daarop te kunnen inzetten. Beiden kunnen zinvol zijn als het maar doordacht is en vanuit echte noden van gezinnen en rekening houdt met de stem van ouders. Maar voorstructurering kan ook uitsluiten. De bepalingen in het AMIF-project "Inburgering voor laaggeletterde moeders met jonge kinderen" dat zich richt op moeders met een andere nationaliteit dan die van één van de lidstaten van de Europese Unie, zijn met goede bedoelingen gemaakt omdat deze moeders steeds uit de boot vallen. Tegelijk sluiten deze bepalingen groepen zoals Roma-gezinnen uit terwijl net zij in Gent ook een bijzonder kwetsbare groep vormen. Hierop zit een spanning, waarop proportioneel universeel werkende netwerken een antwoord zouden moeten kunnen bieden.

Vervolg zie pagina 11

KWALITEITSVOLLE DIENSTVERLENING (vervolg 3)

Gehanteerde praktijk	Toelichtende tekst, uitspraken en concrete voorbeelden
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, vertrekt van een niet te voorgestructureerde benadering en houdt haar aanbod open.	Een benadering waarbij meer middelen worden voorzien zonder dat er gezegd wordt wat er moet mee gebeuren schept ruimte voor initiatief en specifieke antwoorden. Een voorbeeld vinden we in onderwijs, waar kinderen die aantikken op specifieke criteria meer betoelaagd worden zonder dat er gezegd wordt wat er moet gedaan worden. Het is belangrijk dat je proportioneel universalisme op netwerkniveau blijft bekijken. Je moet er garant kunnen voor staan dat indien iets wat bijvoorbeeld in De Sloep als een intensieve specifieke aanpak wordt ontwikkeld later een universele nood blijkt, dat het ook voldoende open blijft, opgepikt en uitgewerkt kan worden. We leveren heel veel inspanningen om kwetsbare ouders te laten participeren in de kinderopvang. Dat betekent ook bijvoorbeeld met de groep vertrouwen creëren om hun kind een beetje los te kunnen laten. Tegelijk moet er ook op gelet worden dat we niet blind zijn voor drempels en bezorgdheden bij de niet-kwetsbare gezinnen. Naar kinderopvang helpen zoeken is dus niet enkel een plaatske vinden.
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, legt actief linken en verbindingen tussen school, welzijn, wonen, werk, cultuur, vrije tijd, kinderopvang, gezondheidszorg, OCMW om rechten van mensen te ontsluiten.	Op een bepaald ogenblik stelden we vast dat er nogal wat vaders rondliepen die hun traditionele rol niet meer konden opnemen. Ze hadden geen werk en er kwam geen brood op de plank. In eerste instantie poogden we een antwoord te geven met vrijwilligers, maar dat werkte niet. Nu hebben we een werk-welzijnsproject in samenwerking met de VDAB en de stad. Zonder netwerk kan je dit antwoord niet bieden. Onze stad is kleiner en het aantal voorzieningen is minder. Maar er is wel een ziekenhuis. Dus moeten we wel wat andere kanalen en partners zoeken om meer intensere of specifiekere benaderingen te realiseren.
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, wijst op lacunes in het beleid en brengt sociale wantoestanden in beeld. Door middel van onderbouwde signalen wordt gestreefd naar een beter beleid en een betere praktijk.	Er is het voorbeeld van een Huis van het Kind dat middelen ging besteden om kinderopvang betaalbaar te maken voor sommige gezinnen. Vraag is of er in het netwerk geen andere oplossingen kunnen ontwikkeld worden? Er moet ook iets van politiek werk gebeuren. Als er in dat netwerk ook lokale diensten kinderopvang zitten dan moet dat met hen besproken worden. De consultatiebureauwerking kan op dit vlak een sterke rol spelen. Elk kind gelijk van welke afkomst wordt er gezien, waardoor regioverpleegkundige dingen te zien krijgen en zaken aan de kaak kunnen stellen.

KWALITEITSVOLLE DIENSTVERLENING (vervolg 4)

Gehanteerde praktijk	Toelichtende tekst, uitspraken en concrete voorbeelden
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, onderzoekt de fysieke organisatie van haar dienstverlening kritisch. Vragen die hierbij aan de orde kunnen komen zijn onder meer : • waar organiseer je het aanbod, • welke inplantingsplaats kies je, • wat zijn de openingsuren, • wat zijn de momenten waarop je iets opzet, • wat breng je samen zodat het aanbod er is voor een gemengde groep, • hoe kies je plaatsen waar mensen al komen,	Vanuit de opvoedingswinkel zetten we in op intervisie rond omgaan met opvoedingsvragen met ouders. Dit richt zich op brugfiguren, wgc, ocmw, zorgcoördinatoren onderwijs, kinderopvang. Dit is er voor iedereen, en indirect voor alle ouders. Die intervisie loopt in één wijk, en nu gaan we die in andere wijken uitrollen. De reden voor deze keuze ligt er in dat we in Gent niet echt fysieke huizen van het Kind hebben. Maar bijna alle ouders komen ergens. Zo krijgen we bijvoorbeeld signalen dat begeleiders van kinderopvang vragen krijgen waarvan ze aangeven niet voldoende voor opgeleid te zijn. Ouders leven geïsoleerd en gaan wel naar de kinderopvang en stellen daar allerlei vragen. De intervisie vanuit de opvoedingswinkel zorgt voor ondersteuning. Pluspunt van die intervisie is dat ze daarin medewerkers van diensten bereiken terwijl op de 'grote' overleggen rond bv de Huis van het Kind altijd leidinggevende zitten. En zo leren medewerkers elkaar ook kennen. Wij werken niet met wijken maar wel met het verhaal van de naburige gemeenten. De link met mensen net over de gemeentegrens is soms groter met onze gemeente dan met de gemeente waar ze wonen. Maar om daar dan gericht op in te spelen, zijn er misschien wel andere intensiteiten nodig. Het is wel moeilijk omdat dit politieke overeenkomsten vergt. Nu bekijken we hoe we intergemeentelijke samenwerking mogelijk kunnen maken. We zorgen er voor dat we mensen niet opsluiten in de wijk. Het is belangrijk dat je wijkgericht bent, maar dat zegt niets over de ouders die een beroep op je doen. Je kan wel samenwerken met een wijkgezondheidscentrum dichtbij, omdat het makkelijk en efficiënt is dat gezinnen dichtbij naar de dokter kunnen. Maar de keuze van ouders moet gevrijwaard blijven. Huizen van het Kind zitten niet enkel in kwetsbare buurten. Maar zijn ook aanwezig op plaatsen waar mensen al komen. Bibliotheken, speel-o-theken, winkelcentra, ... Het helpt ook om een sociale mix te bewerkstelligen. Je organiseert je op zo'n manier dat je meer vragen kunt horen.

Voortdurende ontwikkeling van professionele en vrijwillige medewerkers

Complementair aan de competenties voor specifieke opdrachten stimuleert het netwerk de ontwikkeling van competenties die noodzakelijk zijn als partner in een netwerk. Het gaat onder meer om samenwerken en overleggen, leren in groep, reflecteren, intervisie, groepsactiviteiten...

Voortdurende ontwikkeling van professionele en vrijwillige medewerkers

Gehanteerde praktijk	Toelichtende tekst, uitspraken en concrete voorbeelden
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, beschikt over hefboomen voor individueel, groeps-, wijk- en buurtgericht werken.	Er is vorming opgesteld voor vroedvrouwen samen met de Artevelde Hogeschool. Bedoeling is dat vroedvrouwen voor de bevalling al contact hebben met gezinnen, en dan wel zaak dat ze goed kunnen toeleiden als ze in aanraking komen met gezinnen die in een zeer kwetsbare situatie leven. Maar die vroedvrouwen moeten er ook wel in opgeleid worden om dat te kunnen. Zij moeten heel snel weten: ik zit hier in deze wijk, ik kan terecht bij ocwm voor papieren, ...
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, heeft een uitgebouwd vrijwilligersbeleid.	

Sterk en gedeeld leiderschap,

Het netwerk wordt aangestuurd op gezamenlijke doelstellingen waarbij kinderen en hun gezinnen centraal staan. Sterk leiderschap motiveert en verbindt, schenkt aandacht aan het proces zodat elke stem aan bod kan komen en stimuleert zo een gedeeld eigenaarschap over het netwerk.

Sterk en gedeeld leiderschap	
Gehanteerde praktijk	Toelichtende tekst, uitspraken en concrete voorbeelden
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, vertrekt van een gedeeld doelstellingenkader en sterk leiderschap.	Het vrije tijdsaanbod voor ouders en kinderen proberen we als netwerk in Gent voor alle kinderen te ontsluiten. Toch zien we dat bepaalde kinderen er toch moeilijker geraakt. We kiezen voor een structurele aanpak van de 'problematiek' met betrekking tot doelstelling om het vrije tijdsaanbod voor iedereen te ontsluiten. Met de vrijetijdspas en een mobiel Uitpunt, dat het aanbod achter de Uitpas ontsluit, zorgen we samen ervoor dat er op drempels wordt gewerkt. We doen dit vanuit een convenant met de stad en samenlevingsopbouw en met middelen uit het gemeentefonds. Het initiatief komt vanuit het netwerk vrijetijdsparticipatie dat al jaren is opgericht.
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, deelt verantwoordelijkheid in plaats van verantwoordelijkheid te verdelen.	In het kader van de verkorte ligduur onderneemt de partners binnen het samenwerkingsverband initiatieven omdat het wel de bedoeling is dat iedereen in de prenatale zorg met een aanbod van een vroedvrouw buiten gaat. Tevens moet er de garantie zijn dat er vooraf gevraagd wordt dat pas bevallen moeders langer kunnen blijven. Er zijn signalen via de regioteamleden van Kind en Gezin dat het niet zo: dat er niet perse een vroedvrouw is en dat er niet perse vooraf gevraagd is of het gezin langer kan blijven. En nu zitten we met de ziekenhuizen samen, samen met wijkgezondheidscentra om de mazen van het net versmallen. We werken naar één detectiemodel, wat één partner niet alleen kan. We werken naar een gezamenlijk toeleidingsplan. We verwachten dat er linken worden gelegd. En dat er kan geëxperimenteerd worden op basis van noden.

Transparante, laagdrempelige communicatie en informatiedeling,

Transparante en laagdrempelige communicatie naar kinderen en gezinnen over aanbod en wat dat aanbod voor hen kan betekenen.

Samenwerken en samen plannen binnen het netwerk vraagt een vlotte, transparante communicatie en informatiedeling. Dit betekent o.m. efficiënte informatiesystemen en duidelijke afspraken over ethisch gebruik van privacy-gevoelige informatie over kinderen en gezinnen.

Sterk en gedeeld leiderschap	
Gehanteerde praktijk	Toelichtende tekst, uitspraken en concrete voorbeelden
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, hanteert een mix van verschillende communicatiekanalen.	
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, waakt over vorm en inhoud	De toegankelijkheid voor iedereen schuilt soms in kleine zaken. Zo werd de folder voor de speel-o-theek herwerkt. Het logo van het Wijkcentrum stond er nogal groot op, waardoor het de indruk kon wekken dat de speel-o-theek zich richtte op een specifieke groep. De herwerking werpt vruchten af.
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, heeft een eigen talenbeleid met oog voor de thuistaal.	Het gaat er niet enkel om rekening te houden met het feit dat er een veelheid aan talen gesproken wordt en niet iedereen (voldoende) Nederlands spreekt en te kijken op welke manier hiermee omgegaan kan worden (vertaalde folders, pictogrammen, tolken...). Het gaat er ook om rekening te houden met de gezondheidsvaardigheden van mensen (health literacy). Het is de vraag of mensen voldoende kennis en vaardigheden hebben om te handelen in het belang van hun eigen gezondheid en of wat we doen en zeggen aansluit bij de aanwezige kennis en vaardigheden

Voldoende tijd voor samenwerkingsproces,

Het netwerk investeert tijd in het proces om vertrouwen binnen netwerk te laten groeien en engagement om geïntegreerd samen te werken mogelijk te maken. Het netwerk installeert mogelijkheden om dialoog tussen de verschillende stakeholders (partnerorganisaties, praktijkwerkers, gezinnen, wijkvertegenwoordigers, ...) te realiseren.

Voldoende tijd voor samenwerkingsproces	
Gehanteerde praktijk	Toelichtende tekst, uitspraken en concrete voorbeelden
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, zoekt naar efficiënte overlegvormen. Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, installeert multidisciplinair overleg. Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, schept ruimte voor informele ontmoeting tussen werkers onderling.	We organiseerden een fietstoer voor de netwerkpartners langs de verschillende partnerorganisaties van het netwerk. Voor een aantal deelnemers was het een eerste ontmoeting met sommige partners. Dit stelde niet alleen hun idee bij over wat ze deden, het enthousiasmeerde ook en gaf een blik op de mogelijkheden binnen het netwerk. We organiseren een jaarlijks feestje, dan kan je elkaar ontmoeten en praten. Dat schept een band. Het is ook het moment waarop werkers elkaar kunnen zien. Vaak loopt overleg immers tussen de verantwoordelijken van diensten

Voldoende en gerichte inzet van financiële middelen,

Het netwerk beschikt over voldoende financiële middelen om tegemoet te komen aan lokale noden. Het denkt na op welke manier de beschikbare middelen binnen gezamenlijke activiteiten worden ingezet om als netwerk kwaliteitsvol te kunnen functioneren.

Voldoende en gerichte inzet van financiële middelen	
Gehanteerde praktijk	Toelichtende tekst, uitspraken en concrete voorbeelden
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, gaat dilemma's niet uit de weg en maakt gedurfde keuzes.	Op een bepaald ogenblik hadden we een budget ter beschikking om in te spelen op het feit dat kinderen zonder eten op school kwamen. Verschillende pistes kwamen op tafel. Na debat werd besloten om voor 350 kinderen te voorzien in 4 warme maaltijden per week. Binnenkort gaan we evalueren. Ik kan nog niet zeggen of we die keuze gaan aanhouden. Bij de KOALA-oproep onderzochten we welke buurten gebaat zouden zijn met een dergelijke werking. Daarbij kwamen meer dan twee buurten naar voor - meer dus dan het aantal aanvragen dat we konden indienen. Een keuze drong zich op en dat zorgde toch voor heel wat discussie.
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, schept ruimte voor initiatief om op veranderende noden in te kunnen spelen. Het kan hierop ook worden aangesproken.	Als in de wijk veel mensen uit Bulgarije komen, die vanuit Europese bepalingen minder rechten hebben, dan zal je andere dingen nodig hebben. Dus je zal wel moeten blijven monitoren wie die mensen zijn, wat de problematiek is en wat er dient te gebeuren.

Monitoring en evaluatie

Het netwerk vertrekt vanuit een degelijke en brede omgevingsanalyse en zet in op periodieke monitoring en evaluatie van bereik en kwaliteit van dienstverlening en projecten. Hierbij wordt gebruik gemaakt van kwalitatieve en kwantitatieve informatie en onderzoek.

Monitoring en evaluatie	
Gehanteerde praktijk	Toelichtende tekst, uitspraken en concrete voorbeelden
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, maakt haar keuzes op basis van analyse, studie, wetenschappelijke inzichten en inzichten vanuit de praktijk.	De start ligt in het SMART bepalen van de doelstellingen op Vlaams en lokaal niveau. Daarin kunnen verschillen zitten. De discussie hoe die doelstellingen te bereiken vanuit een proportioneel universele opzet speelt zich af op organisatie-, netwerk- en beleidsniveau.
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, monitort hoe haar bereik zich verhoudt tot de wijk(en) waarin het zich bevindt.	Community diagnose is een heel belangrijk instrument voor werkers. Het is belangrijk dat ook de werkers hierin een stem hebben. Het is eveneens belangrijk te kijken naar wat de noden zijn en niet gewoon wie noden heeft.
Een lokaal netwerk dat proportioneel universeel werkt, toetst haar werking op regelmatige tijdstippen op de betaalbaarheid, bruikbaarheid, bereikbaarheid, beschikbaarheid en begrijpbaarheid van wat gedaan wordt samen met de verschillende betrokkenen.	Kind en Gezin heeft veel data en we weten dus heel wat over nieuwgeborenen. Deze informatie meer gaan gebruiken, het leggen naast wie het Huis van het Kind bereikt. Vanuit proportioneel universalisme kan je dan de kritische vraag stellen: wij zien een verschil, en wat doe je daarmee?

Tot slot

De tekst "Proportioneel Universalisme in de praktijk" vormt de neerslag van een eerste werkronde hierover binnen de context van de Huizen van het Kind en lokale netwerken voor kinderen en hun gezinnen. De tekst nodigt uit om de discussie verder en breder te voeren, hem te verrijken met praktijken en inspirerende voorbeelden. Hij roept ook de vraag op wat netwerken nodig hebben om deze benadering verder uit te bouwen op het vlak van tools, instrumenten, toetsstenen... Daarnaast is het de vraag of ondersteunende trajecten voor de verschillende lokale actoren en netwerken zinvol kunnen zijn.

Tegelijk moet de stem van ouders en kinderen in deze ontwikkeling een plaats krijgen.

Worden zij hier echt beter van?

Beantwoordt wat we doen aan hun noden en verwachtingen?

Bereiken we op die manier iedereen op een voor hen betekenisvolle manier?

Draagt het bij tot een menswaardig leven voor elk kind en elke ouder?.

Proportioneel universalisme in de praktijk brengen vergt nog tal van inspanningen.

Wetenschappelijke ondersteuning en onderzoek om de werkzaamheid van proportioneel universalisme maken hier deel van uit.

Bronnen

- Benach J., Malmusi D., Yasui Y., Martinez J.M. (2012), **A new typologie of policies to tackle health inequalities and scenario's of impact based on Rose's population approach.** Journal of Epidemiology and Community Health, Geraadpleegd op <http://dx.doi.org/10.1136/jech-2011-200363>
- Cantillon, B., De Maesschalk, V. (2012). **De sociale investeringsstaat: enkele kritische overwegingen bij een nieuw beleidsparadigma.** Berichten. Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck - Antwerpen.
- Carey, G., Crammond B. (2014), **A glossary of policy frameworks: the many forms of 'universalism' and policy 'targeting'**, JECH Online First, published on October 7, 2014
- Carey G., Crammond B., De Leeuw E. (2015). **Towards health equity: a framework for the application of proportionate universalism.** International Journal for Equity in Health
- Den Braber, C. (2013). **The introduction of the capability approach in social work across a neoliberal Europe.** Journal of Social Intervention: Theory and Practice - Volume 22, Issue 4, pp.61-77. Geraadpleegd op <https://www.journalsi.org/articles/abstract/10.18352/jsi.380/>
- Hermans, K. (2014), **De signaalfunctie en structureel sociaal werk.** Journal of Social Intervention: Theory and Practice - 2014 - Volume 23, Issue 3, pp. 26-43. Geraadpleegd op <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/471160/1/415-1369-1-PB.pdf>
- Hulpia, H., Lambert L; (2017). **Huizen van het Kind In-Zicht. Een inspiratieboek voor gezinsondersteunende netwerken.** VBJK-VCOK, Gent
- Ionescu M., Trikić Z., Pinto L.M. (2017). **Towards Integrated Early Childhood Education and Care Systems - Building the Foundations** (Intesys).
- Luyten, D. (2012). **De huizen van het Kind. Binnen of naast een lokaal gezinsbeleid.** Gezinsbeleid in 2012. De rol van het gezin, de buurt en de burger in de Huizen van het Kind. Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, Brussel.
- Marmot, M. (2014). **Commentary : Mental health and public health.** International Journal of Epidemiology, 2014, Vol. 43, No. 2. doi: 10.1093/ije/dyu054
- Marmot, M. (2010). **Fair Societys, Heathy Lives.** The Marmot Review, Londen.
- OECD (2006), **Starting Strong 2**, Early Childhood Education and Care,
- Schiettecat, T. (2013), **Een inventaris van voorschoolse voorzieningen voor gezinnen met kinderen tussen 0 en 3 jaar**, Antwerpen: Vlaams Armoedesteunpunt, VLAS-Studies 2
- Steel, R. (2016), **Praktijkkader Aandachtsgebieden versterken.** Brussel : Samenlevingsopbouw.
- Vandenbroeck, M. & Van Lancker, W. (2014), **Een tweesporenbeleid inzake kinderarmoede** , VLAS-Studies 14, Antwerpen: Vlaams Armoedesteunpunt.
- Van Oyen, H., Deboosere, P., Lorant, V, Charafeddine, R. (2011), **Sociale ongelijkheden in gezondheid in België**, Gent: Academia Press
- WHO (2014). **Social determinants of mental health.** Fundacao Calouste Gulbenkian.